

Осипенко В.С., студентка
Науковий керівник – Козак Ю.Г., д.е.н., проф.
Одеський національний економічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ НАРТАРИФНИХ БАР'ЄРІВ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Постановка проблеми

У сучасних умовах нетарифні бар'єри є одним із ключових інструментів зовнішньоекономічної політики в різних країнах. У той же час, багато фахівців визнають, що нетарифні бар'єри обмежують торгівлю між країнами набагато більше, ніж імпорتنі мита. Основні теоретичні аспекти використання нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі, їх класифікація та основні методи економічного регулювання є важливими для економічного розвитку сучасних країн.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років.

Питання визначення поняття "нетарифні бар'єри", їх класифікація, а також вплив на торгівлю та добробут різних країн (з теоретичної точки зору) розглянуті в роботах Б. Бора (B. Bohr), А. Кувахара (A. Kuvahara), С. Лайрда (S. Laird), Р. Воссенаара (R. Vossenaar), А. Деардофа (A. Derodof) і Р. Штерна (R. Stern). Серед національних вчених, які вивчали нетарифні бар'єри та їх вплив на економіку, варто виділити А.П. Борисенко та В.В. Щербатюка. В працях цих авторів досліджуються міжнародні розрахунки та закладаються загальнотеоретичні засади цього важливого питання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Однак, аналіз проведених досліджень показує, що сьогодні вивчення торговельних бар'єрів відображається поверхово, не беручи до уваги сучасні теорії трансакційних витрат, еврологістики тощо. Отже, важливість проблеми та її недостатня теоретична обґрунтованість визначають актуальність тема дослідження.

Постановка завдання.

Метою статті є оцінка впливу нетарифних бар'єрів, яка передбачає вивчення необхідних кроків у створенні ефективного механізму. В ході дослідження були проаналізовані основні функції торговельних бар'єрів, їх загальний вплив на економіку, досліджувалась існуюча система класифікації торговельних бар'єрів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасні системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності мають складні історичні, економічні, політичні, соціальні корені та впливають практично на всі сфери суспільства. У арсеналі держав існують потужні економічні та адміністративні, тарифні та нетарифні інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які вони використовують для вирішення завдань зовнішньої та внутрішньої політики, для комплексного вирішення економічних, соціальних та інших завдань, наприклад, екологічних.[1]

Поширення нетарифних обмежень зумовлюється тим, що їх введення є привілеєм уряду країни і вони не регулюються міжнародними угодами. Уряди можуть вільно застосовувати будь-які види нетарифних обмежень, що неможливо у відношенні тарифів, які

регулюються СОТ. Крім того, нетарифні бар'єри звичайно не призводять до негайного підвищення ціни товару і тому споживач не відчуває їх впливу як додаткового податку (при введенні тарифу ціна товару збільшується на суму мита). У ряді випадків використання нетарифних методів при відносно ліберальному митному режимі може призвести до більш обмежувального характеру державної торгової політики в цілому.[4]

Існують різні підходи до інтерпретації як критеріїв та ознак, що формують поняття заходів нетарифного характеру, так і даного поняття. Наприклад, Дж. Уолтер визначає нетарифні бар'єри у світовій торгівлі як «всі приватні та державні засоби та заходи, за винятком митного тарифу, які служать обмеженню розмірів, деформації структури та напрямків світових потоків товарів і послуг».

В своїй роботі по нетарифним заходам дослідники Алан Дердорф і Роберт Штерн відзначають, що "основна складність при розгляді нетарифних бар'єрів полягає в тому, що вони визначаються від зворотного. Тобто, нетарифні бар'єри включають в себе всі бар'єри в торгівлі, які не є тарифами. В дійсності ж, вони ще ширші за своїм змістом, тому що цей термін часто використовується і в відношенні таких видів втручання в торгівлю, як експортні субсидії, які в більшій мірі служать для того, щоб стимулювати торгівлю, а не заважати їй і тому ні в якій мірі не являються "бар'єрами" для торгівлі. Таким чином, нетарифні бар'єри включають такі добре відомі заходи, що обмежують торгівлю, як котирування та добровільні обмеження експорту.[3]

Якщо проаналізувати роботи іноземних авторів, то можна прослідкувати тенденцію, що в іноземній літературі теоретичні аспекти впливу нетарифних заходів на торгівлю і добробут країн в основному розглядаються на прикладі лише кількох типів нетарифних заходів, таких як: демпінг, технічні бар'єри (разом з санітарними і фітосанітарними заходами), імпорتنі квоти, експортні мита і експортні субсидії. Однак варто зауважити, що крім перерахованих вище нетарифних заходів, до них також відносяться інші типи регуляторної політики держави, наприклад, обмеження на післяпродажне обслуговування товарів, заходи, спрямовані на обов'язкове використання послуг вітчизняних компаній при вибудовуванні виробничих процесів і т.д. У свою чергу кожна із заходів має свої специфічні особливості впливу на торгівлю і добробут між країнами. Наприклад, застосування антидемпінгових мит призводить до скорочення обсягів торгівлі між країнами. При цьому ініціація антидемпінгових розслідувань може також призводити до скорочення імпорту товарів в країну, ініційовану розслідування. Так, в роботі [Lu, Tao, Zhang, 2013] автори на прикладі США показали, що американські антидемпінгові розслідування (тобто сама процедура) скорочували обсяги торгівлі між США і Китаєм, а також негативно впливали на число китайських експортерів в США.

В роботі [Boa, Kuwahara, Laird, 2002] автори також дотримуються думки, що до нетарифних заходів відносяться тільки експортні обмеження та субсидії, а також заходи щодо імпорту. У даній роботі класифікація нетарифних заходів передбачає п'ять груп нетарифних заходів: заходи, спрямовані на регулювання імпорту, заходи, спрямовані на регулювання цін імпортованих товарів, заходи моніторингу (наприклад, антидемпінгові розслідування), заходи, спрямовані на збільшення виробництва і експорту, технічні бар'єри. В роботі [Donnelly, Manifold, 2005] в класифікацію нетарифних заходів автори додатково включають корупцію. Однак сама по собі корупція не є частиною економічної політики держави, в той час як нетарифні заходи - це перш за все заходи економічної політики.[2]

У дослідженнях Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) використовується досить детальна і актуальна на даний момент класифікація нетарифних заходів, що включає

різні нетарифні заходи з урахуванням специфіки їх впливу на торгівлю і добробут країн. Класифікація складається з 16 груп нетарифних заходів, які в подальшому підрозділяються на їх підгрупи. При цьому нетарифні заходи визначаються як заходи економічної політики, відмінні від звичайних тарифів, які потенційно можуть мати економічний ефект на міжнародну торгівлю товарами, змінюючи обсяги торгівлі або ціни, чи обсяги і ціни одночасно [UNCTAD, 2013].

На сучасному етапі економічного розвитку, термін «нетарифні заходи» (як базовий) і «нетарифна обмежувальна практика», як близький і в той же час відображаючий динаміку термін, в сучасній економіці повинні відображати процеси глобалізації (взаємопов'язаність суб'єктів світового господарства при збереженні певної національної самостійності), націленість на раціоналізацію міжнародного обміну в інтересах підтримки стабільності і розвитку світового виробничого процесу. Крім того пропонується зберегти поєднання двох найбільш поширених підходів до розуміння нетарифних заходів. По-перше, їх визначення через відміну від митних тарифів. По-друге, їх нормативне регулювання в конкретних угодах. Це заходи, допустимі як з точки зору СОТ, так і заходи, заборонені угодами СОТ. Крім того, в поняття нетарифних заходів доцільно також включити спеціальні інструменти, які впливають на розвиток нетарифного регулювання, наприклад, добровільні обмеження експорту.[1]

Таким чином, проаналізувавши сутність та вплив нетарифних бар'єрів на економічний розвиток окремих держав, необхідно відзначити, що на даному етапі економічного розвитку, пов'язаного з процесами глобалізації та інтернаціоналізації, не існує країни з економікою чистого протекціонізму або ж відкритою економікою (ліберальної торгівлі). Для підтримки балансу торгового апарату розвинені країни використовують змішану політику зовнішньої торгівлі. Цей механізм є найбільш ефективним в сучасному світі.

Висновки і перспективи подальших розробок.

Таким чином, аналізуючи вищесказане, можна сказати, що на сьогоденній момент міжнародні торговельні бар'єри є складовими національних економік. В останні роки набирають популярності використання нетарифних та прихованих методів регулювання, що дозволяють захищати національного виробника не порушуючи міжнародні угоди. Нетарифні заходи являють собою велику групу різних заходів і заходів торговельної, фінансової, адміністративної, екологічної політики, політики охорони здоров'я та іншої політики. Ці заходи спрямовані на регулювання зовнішньої торгівлі, а також на створення перешкод в області зовнішньої торгівлі.

Вирішення проблеми торговельних бар'єрів потребує комплексного вирішення, а їх використання може впливати як на економічне зростання, так і на падіння економічного рівня. Тому впровадження тієї, чи іншої національної торговельної політики має бути виваженим, та підтверджуватись глибокими економічними дослідженнями.

Якщо враховувати сучасні тенденції до глобалізації та інтеграції, то можна зробити висновки, що використання торговельних бар'єрів не є актуальною та ліберально орієнтованою стратегією для розвинутих країн з відкритою економікою. Але, в той же час, нетарифні бар'єри необхідні не лише для країн з політикою протекціонізму чи автаркії, а і для збалансованого стану національних економік усіх могутніх держав.

Список джерел:

1. Судаков, С.С. Оценка влияния нетарифных мер на торговлю: обзор эмпирических работ [Текст] / С.С. Судаков // Экономика и предпринимательство. – 2015. – № 6 (ч.1) (59-1). – С.169 – 175. (объем 0,3 п.л.)

2. Radcliffe Brent. *The Basics Of Tariffs And Trade Barriers* [Електронний ресурс] / Brent Radcliffe. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.investopedia.com/articles/economics/08/tariff-trade-barrier-basics.asp>.

3. Deardorff A.V., Stern R.M. *Measurement of Non-Tariff Barriers* // *Economic Department Working Papers*. - 2006. -№ 179.

4. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: навч. посібник. Видання 2-ге перероб. та доп. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В.В. Ковалевський [та інші.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. - 1467 с.